

MEGJEGYZÉS A MORDÁLY ÉS SZERECSÉN KÖZNEVEINK TÖRTÉNETI ADATAIHOZ

A TESz. mordály szócikkében az 1165/1337. évből származó Mordar személynév szövegkörnyezetében -- valamilyen okból -- tolvajnyelvi réteget tételez fel, és a Mordar-ral együtt említett Ceca személynévnek 'félszemű' jelentést tulajdonít. A Ceca (Cheka, Checa, Checha) meglehetősen gyakori Árpád-kori személynév (vö. EtSz.: Cseke a. I: 911., és Árpád-kori kis személynévtár 82--3), feltehetően szláv eredetű (vö. FNEsz.: Szatmárcseke a.), nem pedig a latin caecus 'vak' köznév nőnemű alakja. Továbbá az oklevél szövege szerint III. István király "Ombuol-t és 21 pozsonyi várszolgatársát (suburbanos castri) /közöttük Mordar-t és Ceca-t/, kik a király mellett híven kitartottak, a vár előkelői közé emeli, illetőleg István király szabadjaivá (proceres filii scilicet Stephani regis) teszi" (Sztp. KritJ. I: 36). A Mordar személynév környezete tehát nem utal tolvajnyelvi rétegre, ezért nem kellően indokolt a mordály köznévként, az 1165/1337. évi Mordar személynév alapján 'gyilkos, kegyetlen, álnok ember' jelentést tulajdonítani.

A TESz. a szerecsen 'arab, izmaelita' szócikkében az 1375-ből származó: "denariorum monete Schereczeni" adatot kérdőjellel idézi és nem tartja biztosan magyarnak. A szaracén dénár a XIV. század második felében Magyarországon általánosan használt pénznem volt. "I. Lajos uralma utolsó szakaszában a padovai származású Szerecsen Jakab volt a kamaraispán, ő verette azokat a pénzeket, amelyeket a szerecsenfejet ábrázoló jegy alapján oly könnyű felismerni (Mályusz: Zsigmond király uralma Magyarországon. Bp. 1984. 159). Később Zsigmond király új dénárt veretett és elrendelte, hogy "az új dénár egy szaracénna legyen egyenértékű" (ZsigmondI. I: 639/5773). Tehát a szaracén, szaracén dénár is a máriás, a korona, a krajcár stb. pénznevekhez hasonlóan (vö. TESz.) az érmén lévő képről kapta nevét.

FEHÉRTÓI KATALIN